

Sunum Raporu

Emine KARSLI – Ahmet KAYNAR

02.02.2016

ENTELEKTÜEL – EDWARD SAİD

Edward Said, “Sözcüğe benim verdiğim anlamda entelektüel, ne insanları teskin etme ne de konsensüs oluşturma derdindedir; çok ciddi bir anlamda, ucuz formülleri, hazır klişeleri ya da muktedirlerin sorunsuz, hep ama hep uzlaştırıcı olumlamaları kabullenmeyi istememe anlamında tüm varlığını ortaya koyan biridir. Hatta sadece bir şeyleri pasif olarak istememekle yetinmez, bunu aktif olarak kamuoyuna söyler de...” diyerek Entelektüel’in kim ve ne olduğunu tanımlar.

Edward Said’in “entelektüel” arayışına girmesiyle ortaya çıkan “Entelektüel: Sürgün, Marjinal, Yabancı” kitabı, Alvin Gouldner, Michel Foucault, Jean Paul Sartre, C. Wright Mills, Antonio Gramsci ve Julien Benda’nın Entelektüel tanımlamalarına değinilmekle başlar. Said, Entelektüel’in sadece Avrupalıların tanımlamalarıyla ortaya çıkmasına itiraz etmemekle birlikte, Entelektüel’i sadece Avrupa sınırlarında yaşayabilecek bir tür gibi görenlere karşı çıkar. Nihayetinde, dinleyicilerini mutlu etmeyi amaçlamadan konuşabilen, sıkıntı verici, aykırı, hatta keyif kaçırıcı konulara değinebilen nice insanın dünyanın dört bir yanında karşımıza çıkabileceğinden bahseder.

Edward Said’in yarattığı Entelektüel’de karşımıza üç kelime çıkmaktadır: Sürgün, Marjinal ve Yabancı. Entelektüeller kendi değer ve düşünceleriyle toplumdaki diğer insanlardan farklıdır; bu yüzden “marjinal”dırlar. Şan, şöhret, güç, korku, gözdağı gibi kavramlardan uzaktırlar, bunlara karşı “yabancı”dırlar. Entelektüeller, toplumda uyum sağlayanlar değil, toplum içinde yalnızlaşmış sürgün hayatı sürenlerdir; bu yüzden “sürgün”dürler.

Bizler, her ne olursa olsun, toplumlarına doğruyu söylemekle, insanları yanlıştan alıkoymakla yükümlü kişiler olarak Said'in bahsini ettiği anlamda bir yabancılığı kabul etmekle beraber ifade ettiği anlamdaki yalnızlaşmayı doğru bulmuyoruz. Zira doğrularımızı savunduğumuz kadar, onları toplumla birlikte, toplum içinde yaşamının doğruluğuna da inanıyoruz.

Edward Said'e göre entelektüel, aynı Jonathan Swift gibi, "mutsuzlukla mutlu olabilen" ve "ıstırapın insanı nasıl verimli bir hale getirilebildiğinin kanıtı olan kişidir. Sefer edenlerin, mutsuz olmak bir yana vaad edilen günlere olan inançları sebebiyle umutlu olması gerektiğini düşünüyoruz.

"Evrensel entelektüel olmak mümkün müdür?" sorusuyla Said, zulümlerden bahsederken "kendi" ülkelerine dönüp bakamayanları eleştirir. Cezayir katliamlarına ses çıkarmadan dünyanın diğer yerlerine sulh dilemenin, entelektüel ahlaka 'fransız kalmak' olduğunu vurgular. Millet olgusuna sığınarak yazılan gazete manşetlerinin, ötekileştirmede, hedef göstermede ne kadar da amaca uygun olduğunu bildirir. Ne acıdır ki, uzun süredir ülkemizde, kasten veyahut taksirle, yaşatılan hak mahrumiyetlerine sesini çıkaran insanlar ülkelerini sevmemekle yahut ülkelerine haince zarar vermekle suçlanmaktadır. Ancak, Said'in de dediği gibi eleştiri olmadan dayanışma sağlanamayacaktır. Ömerlerin eğri kılıçlarla doğrultulmasını kendisine amentü edinenler, her fırsatta kılıçlarının kınlarından çıkma vakitlerinin gelmedikleri yolundaki uyarılarla hizaya sokulmak istenmektedirler.

Said'e göre, Modern entelektüellerin karşılaştıkları bazı baskılar ve tehditler vardır. Söz konusu baskılar uzmanlaşma, bilirkişiler, iktidar ile kurum ve kuruluşlar olarak dört gruba ayrılmaktadır.

Uzmanlaşma; eğitim sistemi içinde daha da yükseğe çıkılmasıyla bilgi alanının daralmasıdır. Entelektüel bu eğitim sürecinin en sonunda tek bir bilgi alanına hapsolmekle de karşı karşıyadır. Edward Said ise uzmanlaşmayı tembellik olarak görür ve entelektüeldeki diğer alanlara olan heyecan duyma ve birşeyleri keşfetme duygusunu öldürdüğünü iddia eder. Ülkemizin pek değerli kimi hukukçuları kendi alanlarında kıymetli doktriner eserler verirlerken, en açık zulümata ses çıkaramamakta belki de kendi ilmi zenginliklerinde uyumaktadırlar. Bilirkişilerin baskısı ise Said tarafından kısaca "bu konunun uzmanı benim, sen değilsin" tavrıyla entelektüelin susturulması olarak tanımlanmıştır. Mevcut durumda, muhalefet eden kişiler "Sizin bilmedikleriniz var, karışmayın bu konuya." denilerek sessizleştirilmeye çalışılmaktadır. İktidarlar adına çalışmak Said'e göre, entelektüelin sürüklenmekten imtina etmesi gereken bir fiildir. Zira ona göre entelektüel bunu yaparak kendisine bir baskı kurumu oluşturmuş olacaktır. Kurum ve kuruluşların hepsi de hem ticari hem siyasi gündemlere hizmet eden araştırma ve inceleme programlarını yürütmeleri için bünyelerinde akademik uzmanlar çalıştırmaktadırlar. Said, bunlara hizmetin, entelektüeli baskı altında tutacağını bildirir. Birçok köşe yazarının emek verdiği sayfalarından basit siyasi anlaşmazlıklar sonucu sürülmesi, bir kısım yazarların kalemlerinin keskin ucunu kullanmaktan kaçınır duruma gelmelerine neden olmaktadır.

Edward Said entelektüele yönelik en büyük tehdidin ise profesyonelizm olduğunu belirtmiştir. Profesyonelizmden kastı ise, entelektüelin yaptığı işi geçim kaygısıyla yapması, sabah 9 akşam 5 aralığında çalışıp toplumla uyumlaşmaya başlaması, sıradanlaşması, nabza göre şerbet vermesi, tatsızlık çıkmaması için eleştirmekten kaçınması, böylece profesyonel davranışlarını devam ettirmesidir. Bu davranışlar sonucunda da genelde toplum onu ödüllendirir ve iyice toplumla uyum sağlamaya başlar. Yani; entelektüelin uyumculuğunu ödüllendirmek, entelektüeli hikmetin değil hükümetin koyduğu amaçlara ulaşmaya teşvik etmek ve her fırsatta entelektüeli denetlemek, entelektüelin varlığını anlamsızlaştıran bir tehdittir.

Said'in uyarılarının haklı çıktığı, kalemlerini kurumların beğenilerine kiralayanların, birkaç yıl sonra yaptıklarını unutturmak adına daha büyük hatalara düştükleri gözlenmektedir. Vicdanlarıyla cüzdanları arasında kalarak dökülen kanlara, sürülen insan topluluklarına ve gaspa uğrayan topraklara bahaneler üreterek her türlü olumsuzluğu halı altına süpürenlerin insanlığın geleceğine ne kadar da toz biriktirdiği her geçen gün karşımıza yeniden çıkmaktadır.

Edward Said entelektüellere asli görev olarak maruz kaldıkları baskılar ve tehditler karşısında bağımsızlıklarını koruma arayışını yüklemiştir. Entelektüeli sürgün ve marjinal olarak, “amatör” olarak, iktidara karşı hakikati söylemeye çalışan biri olarak nitelemesinin nedeni de budur. Edward Said'in baskılar ve tehditler karşısında sunduğu çözüm ise “amatörizm”dir.

Amatörizm kitapta şöyle tanımlanmıştır: “Kâr ya da ödül beklentisiyle değil, tabloyu daha geniş çizmeye, belli çizgiler ve engeller arasında bağlantılar kurmaya duyulan aşk ve dinmek bilmez merakla; bir uzmanlık alanına kapatılmayı reddederek, belli bir meslekten olmanın insana getirdiği her türlü kısıtlamaya rağmen düşüncelere ve değerlere özen göstererek hareket etme isteğidir.” Amatörlüğü unsurlara ayırıp topladığımızda karşımıza şu sonuç çıkar. Amatörlük; Kâr veya ödül beklentisinde olmamak, uzmanlaşma yolunda olursa dahi diğer alanlara yönelmeye devam etmek ve tek alana kapatılmayı reddetmek, değer ve düşüncelerine uygun hareket etmek demektir.

Bu görevlerin, başta tüm hukukçular olmak üzere tüm insanları kapsadığı açıktır. Malcolm X'in dediği gibi; “Bizler gerçeğin peşinde olmalıyız, kimin söylediği önemli değildir.” Bizler adaletin peşindeyiz, kim için veya kime karşı olduğu önemli değil.

Sahip olmak için değil şahit olmak için geldiğimiz, bu dünyada, maddi zorunlulukları bahane etmeden, risk kültürünün değil rızık bilincinin çocukları olduğumuzu hatırlayarak, emrolduğumuz gibi dosdoğru olmayı düstur edinmeliyiz.

Kınayıcının kınamasından korkmadan, hakta sabrederek, zulmedenleri ve zulme rıza gösterenleri rahatsız ederek, zulmü ortadan kaldırmaya niyetli olarak inandığımız gibi yaşamalıyız.